

**Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення щодо відповідальності за надання
платних послуг з ворожіння, екстрасенсорики, магії, езотерики,
окультизму, а також за рекламу, популяризацію та розповсюдження
інформації про надання таких послуг»
(реєстр. № 15251 від 15.05.2026)***

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються правові підстави встановлення адміністративної відповідальності за дії, пов'язані з наданням платних послуг із ворожіння, екстрасенсорики, магії, езотерики, окультизму, а також за рекламу, популяризацію та розповсюдження інформації про надання таких послуг. Відповідний аналіз проведено в контексті пропозицій, передбачених у проєкті Закону України (реєстр. № 15251 від 15.05.2026) (далі – законопроєкт).*

Розглядається відповідність законопроєкту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного законодавства про адміністративну відповідальність, законам України, що регулюють правовідносини у сфері свободи совісті, релігійних переконань, а також здійснення рекламної діяльності.

За результатами дослідження виявлено ризики, які перешкоджатимуть реалізації законопроєкту під час правозастосовної діяльності, досягненню проголошеної в ньому мети – запровадження відповідальності за вищевказані дії та забезпечення захисту громадян України від їх негативного впливу.

***Ключові слова:** адміністративні правопорушення, адміністративна відповідальність, накладення штрафу, надання платних послуг, ворожіння, шкода здоров'ю, рекламна діяльність.*

Вступ

На сьогодні в Україні фактично відсутнє правове регулювання діяльності, пов'язаної з наданням послуг у сфері ворожіння, екстрасенсорики та інших видів подібних окультичних практик, попри їх широке розповсюдження. Те ж саме стосується унормування підстав та порядку притягнення до відповідальності за вчинення таких дій.

Певне виключення становлять положення частини третьої статті 181 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), які передбачають, що «ворожіння у громадських місцях – тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Окрім того, якщо зазначені вище дії містять ознаки «заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою», винна особа має бути притягнута до кримінальної відповідальності за «шахрайство», передбачене статтею 190 Кримінального кодексу України.

Серед загальних вимог до реклами, установлених пунктом 14 частини першої статті 8 Закону України «Про рекламу» (від 03.07.1996 № 270/96-ВР), визначено заборону «рекламувати послуги з ворожіння та гадання».

Згідно з частиною першою статті 27 цього Закону «особи, винні у порушенні законодавства про рекламу, несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність відповідно до закону». Проте конкретний правовий механізм притягнення до будь-якої відповідальності за порушення заборони щодо рекламування послуг із ворожіння та гадання наразі відсутній.

Викладене обумовило підготовку досліджуваного законопроекту.

Основна частина

У законопроекті досягнення проголошеної мети пропонується реалізувати шляхом внесення відповідних змін до КУпАП. Зокрема, запропоновано доповнити статтю 181 КУпАП новими частинами третьою – п'ятою, у яких передбачити, що «надання платних послуг з ворожіння, екстрасенсорики, магії, езотерики, окультизму, а також реклама, популяризація та розповсюдження інформації про надання таких послуг», ці ж дії, вчинені за певних обтяжуючих обставин, тягнуть за собою накладення штрафу від однієї тисячі до дванадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, «з конфіскацією та утилізацією засобів (та предметів) надання вищезазначених послуг».

За результатами проведеного дослідження вважаємо за доцільне відзначити таке.

Відповідно до статті 9 КУпАП адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності.

Як зазначено вище, чинна редакція статті 181 КУпАП передбачає застосування адміністративного стягнення не загалом за «ворожіння» як таке, а за ворожіння, вчинене у *громадських місцях*. Тобто суспільно шкідливі наслідки ворожіння має лише за умови, якщо воно посягає на громадський порядок, внаслідок чого особа, яка його вчинила, може бути притягнута до адміністративної відповідальності.

Водночас у законопроекті та пояснювальній записці до нього не надано будь-яких обґрунтувань щодо запропонованого запровадження адміністративної відповідальності саме за *надання платних послуг* із ворожіння, екстрасенсорики та інших названих окультних практик.

Зокрема, відсутній ґрунтовний аналіз статистичних даних щодо поширення таких випадків та їх негативних суспільних наслідків для окремих осіб чи певних груп осіб, результатів відповідної судової практики, інших відомостей, які б об'єктивно підтверджували наявність передбачених законом підстав для визнання вказаного діяння адміністративним правопорушенням та необхідність, унаслідок цього, доповнення КУпАП запропонованими нормами.

Досліджуючи питання щодо впровадження відповідальності за передбачені в законопроекті окультні дії, слід зважати на встановлене статтею 35 Конституції України право на свободу світогляду і віросповідання, яке включає, серед іншого, свободу відправляти *релігійні культи і ритуальні обряди*. При цьому здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Аналогічним чином стаття 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (від 23.04.1991 № 987-XII) гарантує кожному громадянину в Україні свободу совісті, що включає свободу відправляти *будь-які релігійні культи*, мати, виражати і поширювати релігійні переконання тощо. Здійснення цієї свободи підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для охорони громадської безпеки та порядку, життя, здоров'я і моралі, а також прав і свобод інших громадян, установлених законом.

Проте у пояснювальній записці також не наведено медичних або інших конкретних, об'єктивних даних щодо шкоди, зокрема, життю чи здоров'ю при застосуванні окультних практик, які є предметом правового регулювання законопроекту. Натомість викладені у ній доводи щодо можливого негативного впливу ворожіння на психіку та волю людини, на наш погляд, мають виключно довільний, умоглядний характер.

У запропонованих змінах до статті 181 КУпАП положеннях застосовуються особливі вузькоспеціальні терміни – «екстрасенсорика», «магія», «езотерика», «окультизм». Однак, у законопроекті відсутні визначення зазначених термінів попри те, що їх правильне, адекватне розуміння має вирішальне значення для встановлення об'єктивної сторони діянь, за які передбачено застосування адміністративних стягнень у значних розмірах.

Водночас відсутність таких визначень не узгоджується з установленими Законом України «Про правотворчу діяльність» (від 24.08.2023 № 3354-IX) вимогами щодо техніки нормопроєктування та змісту нормативно-правового акта. Згідно з положеннями статей 34, 35 цього Закону терміни, що вживаються в тексті нормативно-правового акта, повинні бути однозначними та зрозумілими. При формулюванні норм права терміни, що позначають вузькоспеціальні поняття, підлягають обмеженому використанню, а у випадку, якщо їх використання у певній сфері правового регулювання є професійно необхідним, вони мають бути обов'язково визначені.

Недотримання вимог правової визначеності закону (тобто його ясності, доступності) суттєво утруднює сприйняття і тлумачення змісту запропонованих норм, перешкоджає однозначності розуміння викладених у них термінів, належному використанню положень закону під час правозастосовної діяльності й обґрунтованому притягненню до відповідальності осіб, які вчинятимуть зазначені порушення.

Викладене повністю стосується й такого зазначеного у пропозованих положеннях діяння, як «*реклама, популяризація та розповсюдження інформації про надання таких послуг*», зміст якого також не визначено в законопроекті.

Слід звернути увагу, що з огляду на положення статті 1 вищезазначеного Закону України «Про рекламу» як основного галузевого законодавчого акта, який визначає засади рекламної діяльності в Україні, *розповсюдження інформації* в будь-якій формі та в будь-який спосіб про особу, ідею та/або товар з метою формування у споживача обізнаності та інтересу до них є невід’ємною складовою, сутнісною ознакою самого поняття реклами. Внаслідок цього поняття «розповсюдження інформації» не потребує окремого згадування у диспозиції пропонованої норми.

Окрім того, законопроектом не враховано необхідність установлення відповідальності за дії, пов’язані з порушенням заборони *«рекламувати послуги з ворожіння та гадання»*. Незважаючи на те, що така відповідальність має бути запроваджена, виходячи з положень вищезгаданих статей 8, 27 Закону України «Про рекламу», відповідні пропозиції у законопроекті відсутні.

У санкціях частин третьої – п’ятої статті 181 КУпАП (у редакції законопроекту) в якості додаткового адміністративного стягнення, яке може застосовуватися за вчинення передбачених у них правопорушень, зазначено «конфіскацію та *утилізацію* засобів (та предметів) надання вищезазначених послуг».

Однак, перелік видів адміністративних стягнень, визначених статтею 24 КУпАП, не містить такого стягнення, як «утилізація» або «утилізація засобів (та предметів)». Стаття 29 КУпАП, в якій надано поняття та передбачено загальні вимоги до «конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об’єктом адміністративного правопорушення», а також статті 313–316 цього Кодексу, які визначають порядок провадження по виконанню постанови про конфіскацію предмета, грошей, також не містять формулювань щодо «утилізації» як можливої складової вказаної конфіскації.

У зв’язку з цим, редакція пропонованих у законопроекті адміністративних стягнень має бути приведена у відповідність з положеннями чинного законодавства.

У законопроекті за вчинення вищезазначених діянь пропонується застосовувати адміністративне стягнення у вигляді штрафу – загалом від однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до дванадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Це більш як у 300–2400 разів перевищує суми штрафів, встановлені за «ворожіння у громадських місцях» частиною третьою статті 181 чинного КУпАП, та передбачених санкціями щодо інших адміністративних правопорушень, які посягають на громадський порядок і громадську безпеку, які містяться у главі 14 цього Кодексу.

Однак, попри такий високий розмір пропонованих штрафів, у законопроекті й доданих до нього документах будь-якого обґрунтування цих пропозицій немає, що може свідчити про довільність визначення вказаних сум штрафів.

Зазначене не відповідає вимогам статті 33 КУпАП щодо критеріїв накладення адміністративного стягнення, виходячи з характеру вчиненого правопорушення, особи порушника, ступеня його вини, майнового стану, обставин, що пом’якшують і обтяжують відповідальність. Запропоновані

розміри штрафів мають відповідати принципу *пропорційності* адміністративного стягнення рівню суспільної шкідливості вчиненого правопорушення, його поширеності, конкретним обставинам вчинення та негативним наслідкам, які воно завдає встановленому порядку управління, громадському порядку, власності та правам громадян.

Недотримання зазначених вимог у подальшому може призвести до оскарження та скасування рішень уповноважених органів про накладення таких адміністративних стягнень у судовому порядку.

Отже, вищезазначені положення досліджуваного законопроекту не повною мірою відповідають усталеним правилам техніки нормопроєктування щодо правової визначеності, повноти та системності змісту нормативно-правового акта, узгодженості його приписів з нормами інших законів. У подальшому це може суттєво ускладнити реалізацію його норм під час правозастосовної діяльності та завадити досягненню проголошеної в ньому мети.

У законопроекті пропонується доповнити чинний КУпАП новими нормами, які передбачатимуть застосування адміністративних стягнень у виді штрафів у значних розмірах. Внаслідок цього їх реалізація матиме вплив на показники дохідної частини державного бюджету. Незважаючи на це, всупереч частині першій статті 27 Бюджетного кодексу України та частині третій статті 91 Регламенту Верховної Ради України необхідне фінансово-економічне обґрунтування (включно з відповідними розрахунками) не додається.

Висновок

Положення досліджуваного законопроекту містять певні ризики, у зв'язку з чим не узгоджуються з усталеними вимогами техніки нормопроєктування щодо правової визначеності, повноти та системності змісту нормативно-правового акта. У подальшому такі ризики можуть перешкодити належній реалізації та досягненню мети законопроекту, внаслідок чого його положення потребують корегування.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*